

RAPPORT - publisert oktober 2020

Kartlegging av innkjøpsbetingelser i norsk dagligvaresektor:

Undersøkelser av betingelser for 2018 og 2019

KONKURRANSE
TILSYNET

Norwegian Competition Authority

Innledning

Som del av arbeidet med å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet samler Konkurransetilsynet årlig inn data om dagligvarekjedenes innkjøpsbetingelser fra et utvalg norske leverandører. Årets kartlegging er en videreføring av kartleggingen som ble gjort i forbindelse med "Supplerende tildelingsbrev nr. 1 for 2018" fra Nærings- og fiskeridepartementet. Formålet med kartleggingen er å få informasjon om forskjeller i innkjøpsbetingelser mellom dagligvarekjedene Norgesgruppen ASA ("Norgesgruppen"), Coop Norge SA ("Coop") og Reitangruppen ("Rema").¹

I denne rapporten presenteres hovedfunn fra beregningene av forskjeller i innkjøpsbetingelser mellom dagligvarekjedene for årene 2017-2019. Resultatene som presenteres her gir et overordnet bilde av hvordan forskjellene har endret seg fra 2017 til 2019, men er anonymisert og aggregert for ikke å avdekke forskjellene hos spesifikke leverandører.

Årets kartlegging er et supplement til Konkurransetilsynets analyser av prisforskjeller fra 2017, der hovedresultatene ble publisert i en rapport i november 2019.² Analysene som utføres av tilsynet er grundigere og mer omfattende enn det som presenteres i denne rapporten. Tilsynet vil også som del av arbeidet med kartlegging av innkjøpsbetingelser samle inn informasjon om årsaker til forskjeller i innkjøpsbetingelser. Kartleggingen av innkjøpsbetingelser og årsaker til forskjeller i innkjøpsbetingelser øker kunnskapen rundt denne delen av markedet, og bidrar til tilsynets arbeid med å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet.

Kartleggingen av innkjøpsbetingelser for årene 2018 og 2019 følger samme metode som beregningen av forskjeller i 2017, presentert i rapporten fra 2019. Utvalget leverandører og dagligvarekjeder er også det samme i begge kartlegginger. Den nevnte rapporten fra 2019 gir mer utfyllende informasjon om metode og utvalg, samt gir en beskrivelse av de ulike prismålene som benyttes.

Metoden Konkurransetilsynet benytter for å kartlegge forskjeller i innkjøpsbetingelser var på høring i forbindelse med kartleggingen i 2019. Aktørene i markedet ble da invitert til å komme med innspill til hvordan forskjellene i innkjøpsbetingelser beregnes.³ Tilsynet utvidet i etterkant av høringsrunden kartleggingen betydelig. En vesentlig større andel av dagligvarekjedenes totale innkjøp ble da omfattet av kartleggingen, både ved at det ble innhentet data fra flere leverandører og ved at produktutvalget ble økt, slik at en større andel av enkeltleverandørenes omsetning ble inkludert.

Årets kartlegging av forskjeller i innkjøpsbetingelser for 2018 og 2019 kan ses på som en ytterligere utvidelse. Et av innspillene Konkurransetilsynet mottok i høringsrunden var at å kartlegge forskjeller i ett enkelt år ikke er tilstrekkelig for å få et godt bilde på de reelle forskjellene. Ved å utvide kartleggingen til også å omfatte årene 2018 og 2019 imøtekommer tilsynet dette innspillet.

Kartleggingen av prisforskjeller i årene 2018 og 2019 bekrefter i stor grad hovedresultatene fra 2017-beregningene. Samlet sett er forskjellene på om lag det samme nivået alle årene, men for enkelte leverandører er det relativt stor variasjon fra år til år. Uavhengig av fremgangsmåte, reduseres

---

¹ IK Lykke ("Bunnpris") har innkjøpssamarbeid med Norgesgruppen og Kolonial.no har inngått et innkjøpssamarbeid med Rema. Disse aktørene behandles ikke særskilt i denne kartleggingen, men deres innkjøp er inkludert i innkjøpene til Norgesgruppen og Rema.

² Kartlegging av innkjøpsbetingelser i norsk dagligvaresektor, Konkurransetilsynet, 2019, tilgjengelig på: <https://konkurransetilsynet.no/offentlig-rapport-om-innkjopsbetingelser-for-dagligvarekjedene/>

³ Notatet "Metode for sammenlikning av innkjøpspriser til dagligvarekjedene" ble sendt på høring 12. mars 2019. Dagligvarekjedene Coop, Rema, Norgesgruppen, Bunnpris og Kolonial.no innga alle høringssvar. Videre mottok Konkurransetilsynet høringssvar fra dagligvareleverandørene Tine og Nortura og fra bransjeorganisasjonene Dagligvareleverandørenes Forening og NHO Mat og Drikke.

forskjellene for noen leverandører, mens de økes for andre. Jevnt over er det samlet sett ikke store endringer i forskjellene i innkjøpsbetingelser mellom Norgesgruppen og de andre dagligvarekjedene når vi sammenligner 2018 og 2019 med 2017.

Det avdekkes ingen klare sammenhenger mellom karakteristika ved leverandørene og om forskjellene har økt eller blitt redusert, og det er ikke alltid slik at alle leverandørene endrer forskjellene i innkjøpsbetingelser på samme måte fra 2017 til 2018, som fra 2018 til 2019. Det er få, om noen, tydelige trender i hvordan forskjellene i innkjøpsbetingelser utvikler seg, annet enn at forskjellene i innkjøpsbetingelser totalt sett, for de 16 kartlagte leverandørene, er et relativt stabilt.

Oppsummert viser kartleggingen at Norgesgruppens innkjøpsbetingelser også i 2018 og 2019 er bedre enn Rema og Coop sine betingelser, og at forskjellene er betydelige for enkelte leverandører. De beregnede forskjellene for 2017, presentert i 2019-rapporten, var således ikke et engangstilfelle.

Resultatene

Resultatene i denne offentlige rapporten er aggregert opp i intervaller. Figuren under tar utgangspunkt i innkjøpsbetingelsene til en av kjedene Coop eller Rema, omtalt som kjede X, relativt til innkjøpsbetingelsene til Norgesgruppen. Videre beregnes gjennomsnittlige årlige endringer i dette forholdet i perioden fra 2017 til 2019.

Resultatene presenteres som antall leverandører der den årlige gjennomsnittsendringen i forskjellene i innkjøpsbetingelser befinner seg i ulike intervaller. Intervallene viser om den årlige gjennomsnittsendringen i forskjellene er høyere enn 1,5 prosentpoeng eller ligger mellom 0,5 og 1,5 prosentpoeng, og tilsvarende for reduksjoner. I tillegg vises et mellomintervall med antall leverandører der den årlige gjennomsnittsendringen ligger mellom - 0,5 og + 0,5 prosentpoeng. Det presiseres at intervallenes størrelse er valgt for å sikre anonymitet for leverandørene, og ikke gjenspeiler Konkurransetilsynets syn på hva som er store eller små endringer i forskjeller.

Leverandørene grupperes i intervaller basert på hvordan forskjellene i innkjøpsbetingelser for tre ulike prismål har endret seg. Det er beregnet et nettoprismål, et mål på variabel pris og et mål på motytelsesjustert pris. Beregningene er gjort ved å regne ut forskjellene i innkjøpsbetingelser i 2017 og 2019, vektet etter kjede X sitt innkjøpsvolum i gjeldende år. Deretter kalkuleres den gjennomsnittlige årlige endringen i forskjeller mellom årene. Tolkningen av antallet i et intervall er dermed antall leverandører hvor forskjellene i innkjøpsbetingelser er endret i den størrelsesorden intervallet oppgir. De beregnede endringene kan forklares av endringer i listepriiser og rabatter for både kjede X og Norgesgruppen, samt av at innkjøpsvolumene har endret seg i perioden.⁴

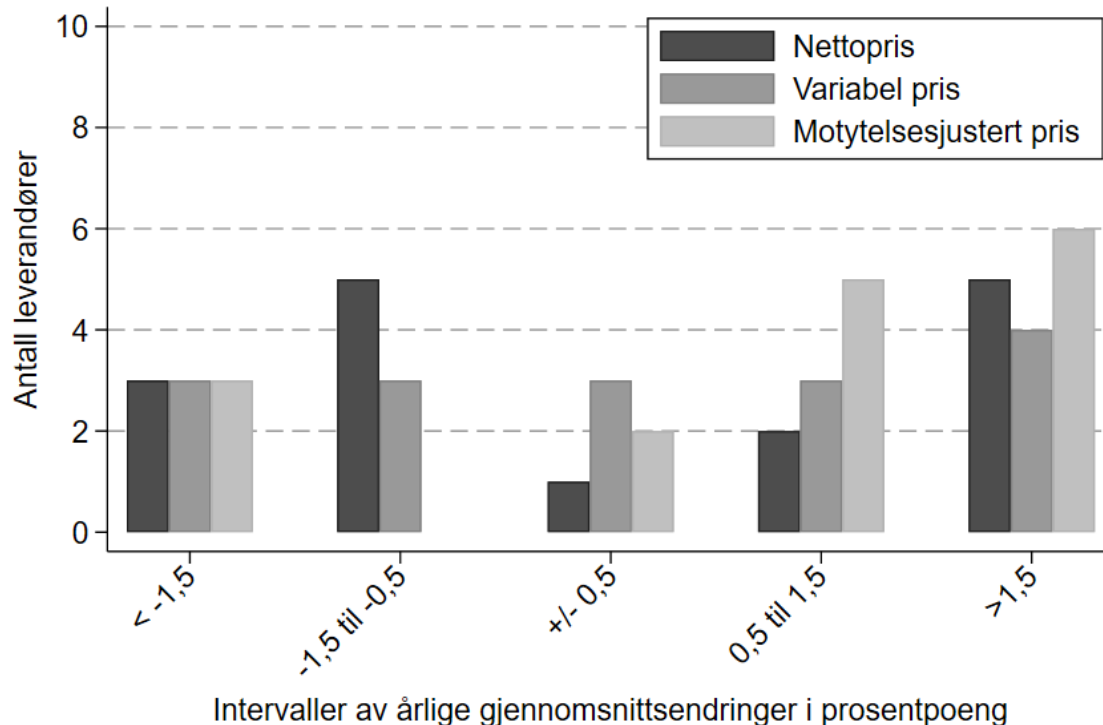
Figuren viser altså antall leverandører der forskjeller i innkjøpsbetingelser mellom kjede X og Norgesgruppen er redusert med mer enn 1,5 prosentpoeng, redusert med mellom 1,5 og 0,5 prosentpoeng, endret med mellom - 0,5 og + 0,5 prosentpoeng, økt med mellom 0,5 og 1,5 prosentpoeng og økt med mer enn 1,5 prosentpoeng i gjennomsnitt per år mellom 2017 og 2019. Det at en leverandør ligger i intervallet *0,5-1,5 pp. reduksjon* betyr at for denne leverandøren er

---

⁴ Forskjeller i innkjøpsbetingelser er bestemt av både listepriiser og rabatter på den enkelte produkt, men også av hvilke produkter den enkelte dagligvarekjede selger mest av. Som omtalt i 2019-rapporten løses dette ved at Konkurransetilsynet vektet innkjøpsbetingelsene etter antallet enheter som er kjøpt inn av dagligvarekjedene. Kjedene kjøper nødvendigvis ikke nøyaktig de samme varene og det samme antallet av hver vare hvert år. Endringer i de beregnede betingelsesforskjellene fra år til år kan derfor også forklares av ulik varesammensetning.

forskjellen i innkjøpsbetingelser mellom kjede X og Norgesgruppen redusert med mellom 0,5 og 1,5 prosentpoeng i gjennomsnitt per år i perioden.

Utvikling i prisforskjeller 2017-2019

Som det fremkommer av figuren, varierer antallet leverandører innen hvert intervall etter hvilket prismål som benyttes. For nettoprismålet har tre av totalt 16 leverandører redusert forskjellene i innkjøpsbetingelser mellom kjede X og Norgesgruppen med over 1,5 prosentpoeng i gjennomsnitt per år i perioden, mens for fem leverandører er forskjellene redusert i gjennomsnitt mellom 1,5 og 0,5 prosentpoeng. Én leverandør har endret forskjellene med +/- 0,5 prosentpoeng, to har økt forskjellene mellom kjede X og Norgesgruppen med mellom 0,5 og 1,5 prosentpoeng og fem leverandører har økt forskjellene med over 1,5 prosentpoeng i gjennomsnitt per år.

Totalt har åtte leverandører redusert forskjellene målt med nettoprismålet mellom kjede X og Norgesgruppen i perioden og syv har økt forskjellene. Ved å ta et uvektet gjennomsnitt av endringene presentert over, beregnes forskjellene mellom kjede X og Norgesgruppen i nettopriser samlet sett til å ha økt med under 0,5 prosentpoeng fra 2017 til 2019. Dette viser at forskjellene i nettoprismålet er relativt stabile over tid, selv om det er noe variasjon for den enkelte leverandør.

Ved å følge samme fremgangsmåte for de to andre prismålene, kan resultatene oppsummeres som følger. For variabel pris-målet er det totalt seks leverandører hvis forskjeller er redusert, mot syv leverandører hvis forskjeller er økt. Endringene i det motytelsesjusterte prismålet trekker tydeligere i en retning, der tre leverandører har redusert forskjellene og totalt 11 leverandører har økt forskjellene.

Resultatene over viser utvikling i prisforskjeller mellom kjede X og Norgesgruppen, der kjede X er enten Coop eller Rema. Konkurransetilsynet har også beregnet forskjeller i innkjøpsbetingelser mellom Norgesgruppen og den andre dagligvarekjeden. Resultatene fra denne sammenligningen

viser i stor grad det samme bildet. Utviklingen i prisforskjeller varierer fra leverandør til leverandør, men totalt sett er bildet relativt likt i alle årene 2017 til 2019.

Oppsummert viser resultatene at det er ikke store forskjeller i antall leverandører som reduserer forskjellene i innkjøpsbetingelser som det er leverandører hvor forskjellene har økt i perioden. Totalt sett er bildet relativt stabilt. Dette gjelder særlig nettoprismålet og variabel pris-målet. For motytelsesjusterte priser er det en overvekt av leverandører der forskjellene øker.

Samlet sett er Konkurransetilsynets vurdering av forskjellene i innkjøpsbetingelser mellom Norgesgruppen og de to andre dagligvarekjedene den samme som ved forrige kartlegging. Forskjellene i innkjøpsbetingelsene er betydelige for enkelte leverandører, uavhengig av hvilket prismål som anvendes, hvilken dagligvarekjedes innkjøpsvolum det vektet etter og om det sammenlignes varer som selges i alle tre dagligvarekjedene eller kun av to kjeder. Uavhengig av hvilket mål og fremgangsmåte som anvendes, er det også flere leverandører som har små forskjeller i innkjøpsbetingelser. Endringene som er observert fra 2017 til 2019 er totalt sett relativt små, selv om det for enkelte leverandører er betydelige endringer.